

Ujsághirdetés a pesti Dunafürdőről százötven év előtt

Az apró gyermek már magában hordja azokat a tulajdonságokat, amelyek érett korában jelentőssé vagy jelentéktelenné, híressé vagy hirhedtté fogják tenni. Ilyen csecsemő volt a XVIII. században a magyarországi icipici kis sajtó, amelyben azonban máris meg lehet ismerni eljövendő nagyságának elemeit. *Ilyenek az ujsághirdetések.* Még nem jövedelmezők, de figyelmesek, sőt atyáskodók a keresők és kínálók fölött.

Hazánkban a sajtó a XVIII. században élte csecsemőéveit. A lassu fejlődés hosszu gyermekkora volt ez, amely semmiesetre sem kapott lendületet II. József parancsuralmi kora alatt. Mégis a *Der neue Kurir aus Ungarn von Kriegs- und Staatssachen (Uj Kurir Magyarhonból Hadi és Allamügyekről)* című Pesten megjelenő lapocská üdítő hirdetéssel fordult olvasóihoz, nekünk pedig érdekes kuriózummal szolgál, amikor megismerteti velünk az első pesti Dunafürdőt. Ez a hirdetés, amely 1789 július 18-án — tehát pontosan százötven év előtt — jelent meg, így hangzik:

Dunafolyami fürdő Pesten. — A dunafolyami fürdő hasznát a közönség sokkal inkább elismerte, semhogy azt újból kellene ajánlani. Eppen ezért helyesnek véljük jelenteni, hogy ezt a fürdőt, a Piaristák épülete mögött ugyanazon a helyen költötték ki, ahol az előző esztendőben. Az új vállalkozó nem kimél járadtságot, hogy a régi árakért mindenkit legjobban szolgáljon ki.

Ime, az 1788-ban megjelent első uszóház 1789-ben már eljutott az ujsághirdetésig. Manapság, amikor minden mást hirdetnek, a dunafürdőt nem kell ajánlani, hiszen a két part közt elfolyó hatalmas folyam a legnagyobb reklámja önmagának, különösen ha a mennyboltról égető napreflektor is segíti vízbeterelni a hűsölni vágyókat.

Ezt az első uszóházat tekinthetjük zsenge gyermeknek is, nagyszakállu ősnak is. Való igaz, hogy ebből származtak le sorrend szerint összes uszodáink, csónakházaink és parti fürdőink. Ez volt az első intézményesítése a fegyelmezetlen vízi sportolásnak, amely ellen Mária Terézia és II. József idején a legkülönbözőbb rendeleteket adták még ki. Erre szükség is volt, mert a serdülő ifjuság nekivágott télen a jégnek, nyáron a folyó vizének. A sok bravuroskodásból azután halálesetek, súlyos megbetegedések származtak.

Okos emberek mégis csak ráléptek a bölcsesség középutjára, amikor rámutattak arra, hogy bölcs dolog a gyerekeket uszni tanítani. Így pl. gróf Székely Adám lefordította és 1771-ben kiadta az angol Locke neveléstani munkáját, amely szerint „szükség a gyermekeket, elérvén az arra való időt, uszni tanítani. Akárki is által láthatja, mely hasznos legyen uszni tudni s mely gyakran tartja meg az ember ez által a maga s mások életét. Az egészségnek a nyári gyakori ferdéssel való megtartása oly hasznos, hogy azt vitatnom tovább nem szükség. De jól reá kell a gyermekre vigyázni, nehogy akkor menjenek vízbe, mikor erősen meghevülve vagy izzadva léznek avagy a vérek felforrásban vagon“.

A kontinensen 1760-ban Párisban nyílt meg az

első uszóiskola; 1777-ben Mannheim, 1781-ben Bécs kapott uszóiskolát. Ez utóbbinak felállítója egy J. Ferro nevű uriember volt. Ferro bécsi uszodájának ábrája fennmaradt. Ez egy csendes, Dunaágon két 4—4 fülkés uszó faházat mutat. A fülkék fürdő-fülkék voltak, amilyenekkel századunk elején még a mi uszodáink is el voltak látva. Két korlattal ellátott pallón juthatnak el a fürdőzők a fülkébe, a szabaduszók a szabadvizbe.

Ehhez hasonló lehetett az 1788—89-es pesti Dunafürdő is, azzal a különbséggel, hogy itt a tisztelt fürdőbérő urnak rövid kötéltre kellett fognia az ifjabb nemzedéket — különösen a fürdő felett emelkedő piarista gimnázium nebulóit —, nehogy nagyszzelesen belerohanjanak a Duna sodrába. Szolgáljon megnyugvásul, hogy egyfelől a szabályozatlan part közelében a Duna sodra távolról sem volt oly heves, mint napjainkban; másfelől, hogy ez az 1788—89-es intézmény még csak *Fürdőnek*-s nem *Uszodának* nevezi magát.

Annak rendje és módja szerint való uszodákat, amilyenekből még manap is maradtak hirmondók, a katonaság kezdeményezett. Ilyen katonai uszodák mindenütt voltak a régi monarchia területén s a nap nagy részében a polgári közönségnek is rendelkezésére állottak. Az első ilyen uszoda 1817-ben nyílt meg a budai oldalon. Ezt a polgárság kivánságára később áthozták a pesti oldalra, sőt négy kabinnal egy külön polgári uszodát is létesítettek. (Annak rendje és módja szerint való uszoda most száz éve, 1829-ben létesült Pesten.)

Katonáék a civil Dunafürdőzőktől tíz krajcár tisztálkodási és uszási díjat szedtek, amiből baj lett. Nem a tisztálkodásból, hanem a díjból. A városháza urainak eszükbe jutott, hogy a városnak *regáljoga* van uszodák felállítására. Rá is irtak Mercantín hadnagy katonai uszodaparancsnokra, hogy ne avatkozzék a polgári jogokba. Végül kiegyeztek abban, hogy a katonaság az uszodáért földesuri jog elismerése címén fizessen évi egy aranyat.

Ez nem is volt rossz gondolat, mert később a csónakházak is egy aranyakért jutottak partbérlethez.

Siklóssy László.